

Skyddad natur

I hela.....

...naturvårdsbegreppet finns en rad motiv som kan ge anledning till skydd för ett visst område.

Vi har den ekologiska balansen att tänka på, även om vi som människor är sent ute.

Det gäller att ta ansvar och förvalta ett arv som vi med gott samvete kan lämna över till våra barn och kommande generationer.

Varje stycke natur har sina egenskaper och sina värden men vissa områden kan av olika skäl vara speciellt känsliga och har därför fått ett skydd med särskilda bestämmelser.

Ett område kan skyddas av många olika orsaker.

Det kan röra sig om botaniska, zoologiska eller geologiska värden.

Det kan också handla om gammal kulturmiljö eller om rent sociala aspekter med tanke på betydelse för det rörliga friluftslivet – ofta även kombinationer av dessa olika värden.

Ett lagskyddat område har föreskrifter som anslås på tavlor (gäller ej Natura 2000) vid områdets tillfarter, eller i förekommande fall syns på långt håll (häcknings- och yngelplatser).

Reglerna för skyddade områden kan både variera och ändras.

Om du ofta färdas längs ett område måste du också vara beredd på att nya natur- och/eller kulturskyddade områden kan utlysas.

Det är viktigt att du känner till och respekterar de särskilda bestämmelser som råder där du vistas.

Aktuell information kan lättast erhållas via nätet på länsstyrelsernas hemsidor.

NATURRESERVAT

...och nationalpark är ett starkt naturskydd och är till för att skydda och värda områden av betydelse för landets natur och/eller av betydelse för friluftslivet.

Beslut om naturreservat fattas av länsstyrelsen. Även kommuner kan bilda naturreservat.

Varje reservat har en skötselplan där man bestämmer hur ett område ska skötas för att behålla eller förstärka en miljö och dess arter.

Där finns även bestämmelser hur man som besökare ska förhålla sig för att inte målen med reservatet ska gå förlorade.

Inom ett naturskyddat område gäller allemansrätten, dock inskränkt till viss del med de reservatsföreskrifter som gäller för området.

Dessa föreskrifter kan variera, men innehåller i regel följande bestämmelser:

Det är inte tillåtet att;
-göra överkan på mark och växtlighet genom att exempelvis elda död ved. Man får dock plocka blommor, bär och matsvamp.

- störa djurlivet
- medföra hund som ej är

kopplad

- framföra cykel eller rida
- göra upp eld annat än på markerade och för ändamålet iordningställda platser
- tälta eller ställa upp husvagn annat än på angiven plats och då endast ett dygn
- på ett för andra störande sätt orsaka höga ljudvolymmer genom radioapparater, musikinstrument eller dylikt.

DJUR- OCH VÄXTSKYDDSOMRÅDEN

...är ett utökad begrepp som omfattar det som tidigare hette Fågelskyddsområden och Sältskyddsområden.

Till skillnad från de flesta naturreservat är det inom dessa områden förbjudet att beträda de öar och skär som ingår i skyddet under häcknings- och yngeltid.

I många fall kan förbudet gälla även vattenområden intill öarna.

Förbudstiden anslås på tavlor och kan variera beroende på fågelarter eller om det är skyddsområde för säl.

Fyra områden i Gävleborgs län och två i Uppsala län har avsatts speciellt för sälskyddet.

Vid dessa kobbar och skär gäller landstigningsförbud samt förbud att uppehålla sig närmare än 100 meter under tiden 1/2 - 31/8.

Syftet med områdesskyddet är att bereda fåglar, såväl ovanliga som karakteristiska arter för skärgården, en ostörd miljö under deras känsliga häcknings- och yngelperiod.

I några speciella fall har man bildat skyddsområden

för betydelsefulla rastlokaler för flyttfågel, varför förbudstiden där även berör höstperioden.

Observera att bestämmelser om särskilt skydd med beträdandeförbud under vissa tider även kan gälla inom ett naturreservat!

En del naturreservat har också bildats av tidigare fågel- eller sälskyddsområden.

Markinnehavare, statlig eller kommunal tjänsteman eller annan yrkesutövare kan ha dispens mot dessa förbud.

Natura 2000

Fågeldirektivet och Art- och habitatdirektivet...

...Natura 2000 är benämningen på ett nätverk av skyddad natur inom EU.

Syftet är att bevara vissa utpekade habitat och arter som är särskilt angelägna att skydda i ett europeiskt perspektiv.

Varje medlemsland har bidragit med sina mest värdefulla naturområden.

Natura 2000 i Sverige syftar till skydd för ca 100 växt- och djurarter och 90 habitat.

Dessutom skyddas 63 fågelarter, bl.a. tjäder, orre, storlom, bivräk, fiskgjuse, grönbena, spillkråka och trana.

När det gäller habitat har vi ett särskilt ansvar för västlig taiga, vilket enklast kan

sägas vara naturskog med tall och gran samt ordinära lövträd som björk, sälg och asp.

Bland övriga habitat som ska skyddas hos oss märks särskilt olika slags våtmarker som högmossar, fattigkärr, rikkärr, norrländska myr-

komplex samt laguner

Inom Natura 2000-nätverket skyddas också marina habitat som grunda havsvikar.

Det finns bevarandeplaner för områdena där det finns beskrivning av naturvärdena,

samt en beskrivning av hotbilden för områdena.

VISA HÄNSYN!

Ett fågelskär känns lätt igen på den vitfågel som lyfter och varnar – lämna fåglarna i fred! Gå ej i land!

Ångsligt uppträdande fåglar betyder att du är nära boet eller deras ungar.

Lämna därför platsen!

Släpp aldrig iland en hund på mindre öar.

En hund måste för övrigt hållas kopplad under den tid skyddet gäller vid skyddade områden, dvs som längst mellan 1/2 - 31/8.

Vid upptäckt av sjöfågel med ungar – gör en omväg förbi med din båt!

Gnäggen söder om Ulvöarna

Världsarvet Höga Kusten

År 2000 beslutade Världsarvskommittén att föra in Höga Kusten på den s k världsarvslistan.

Syftet med världsarven är att visa på och skydda världsunika natur- och kulturvärden för kommande generationer.

De länder som söker och får plats på listan, förbinder sig samtidigt att skydda sitt världsarv.

Höga Kusten är Sveriges hittills enda rena naturvärldsarv och det unika är att området hyser världens högst belägna strandmärken efter istiden.

Denna maximala nivå är

inmätt nära toppen av Skuleberget, 286 meter över havet.

Nivån återspeglar den landhöjning som skett efter inlandsisens försvinnande från detta område för 9 600 år sedan och är markerade i form av stälband på valda ställen kring toppen.

Bakgrunden till landhöjningen är inlandsisen som under den senaste istiden i vår del av världen täckte stora delar av norra Europa.

Ismassan uppskattas ha varit ca 3 km tjock i sina centrala delar som låg just i nuvarande Höga Kusten.

Den ofantliga tyngden från isen beräknas ha pressat ner

jordskorpan drygt 800 m under dagens nivå.

När så isen började smälta för ungefär 20 000 år sedan lättade trycket och en landhöjning inleddes.

Jordskorpan har allt sedan dess strävat efter att återta sin forna form.

Landhöjningen var maximal för mellan 9 000 och 10 000 år sedan med uppemot 10-15 meter per hundra år.

I nutid är landhöjningen i Ångermanland 0,8 meter per hundra år.

Ett nytt naturum för information och forskning kring områdets natur och landhöj-

ningens geologi står klart vid Skuleberget sommaren 2007.

...med Skuleskogens nationalpark

Skuleskogen ligger i norra delen av Höga Kusten. Här löper den bergiga norrlands-terrängen ända fram till Bottenhavet.

Naturen är storslagen och omväxlande. Här finner du berg med skogsklädda hällsör i vidsträckta hållmarker, stora klapperstensfält, myrar

och blänkande tjärnar. Här finns också frodiga bäckdalar med rikt fågelliv och säregen flora. Allt bidrar till att skapa en mycket skyddsvärd natur.

Nationalparken invigdes 1984 men inrättades redan

1979 och omfattar 2 868 hektar. Dessutom finns tre anslutande naturreservat på 138 hektar så den sammanlagda ytan är totalt 3 006 hektar.

Nationalparken är av rege-

ringen antagen som Natura 2000-område enligt habitatdirektivet och som skyddsområde enligt fågeldirektivet.

Syftet är att bevara ett starkt kuperat, kustanknutet skogs-, hållmarks-, och sprickdalslandskap i örört skick så att växtlighet och djurliv får utvecklas fritt.

Gävlefiskarna fick tidigt privilegium

Gävlefiskarna började göra fiskefärder norrut redan i slutet av 1400-talet.

Utbredningen ökade när de 1557 fick privilegium på fisket utefter Norrlands-kusten. I gengäld skulle de erlægga var tionde tunna i skatt till kronan.

Då Härnösand och Sundsvall anlades i slutet av 1500-talet respektive början av 1600-talet klagade borgarna där över de främmande fiskarnas handel och Gävlefiskarna trängdes ut från städernas närhet.

En fiskarelängd från 1613 upptar 152 Gävlefiskare. 75 procent av Gävles näringar var då fiske medan handel stod för 25 procent.

Gävlefiskarna kom 1707 överens med borgerskapet i Härnösand om att få behålla de gamla privilegierna för några fiskelägen och dessutom använda andra som låg två mil utanför staden. Men i en ny fiskestagda 1766 upphävdes kronans rätt till fisket, och borgarna i Härnösand och Sundsvall köpte fiskerätterna.

Några borgare i Gävle,

bland andra Nils Jacob Sehlberg, fick dock ett 50-årigt arrende på Trysunda i nuvarande Höga Kusten. Fiskarna hade genom medlemskap i Fiskaresocieteten inflytande i stadens förvaltning.

Fisket utefter Norrlands-kusten spelade stor roll för Gävles näringsliv ända fram till 1800-talets mitt.

Därefter deltog allt färre i fiskefärderna. En av flera orsaker till fiskets nedgång var de nya järnvägarna som underlättade för västkustfiskarna att konkurrera med Gävlefiskarna.

Fiskefärderna upphörde vid sekelskiftet.

Erik August Grellsson var Gävles siste fjärrfiskare.

Bergö kapell, nordost om Hudiksvall på Jungfrukusten

Allemansrätten i 1994 års regeringsform

Begreppet...

...är ingen lag även om den omnämns på två ställen i vår lagbok.

Sedan 1994 är allemansrätten inskriven i regeringsformen, vilket innebär att den är skyddad i grundlagen.

I miljöbalken, som trädde i kraft 1999, står:

”Var och en som utnyttjar allemansrätten eller annars vistas i naturen ska visa hänsyn och varsamhet i sitt umgänge med den.”

Däremot klargörs ingenstans allemansrättens egentliga innehåll eller hur den ska tillämpas.

Enkelt uttryckt kan man säga, att det som inte är förbjudet enligt lag är tillåtet – under förutsättning att man inte stör eller förstör.

Med andra ord, det som ”blivit över” är allemansrätten.

I och med detta ställs istället större krav på var och ens hänsyn och omdöme vid vistelse i utemiljön, både i den vilda naturen såväl som den odlade marken.

Det gäller således både till

naturen som sådan och hänsyn till andra människor.

Ledorden är inte störa och inte förstöra.

Ordet ”rätten” i begreppet allemansrätten är därför olyckligt i sammanhanget.

Allemansrätten handlar istället om frihet under ansvar och att se ödmjukt på den möjlighet vi har att röra oss på land och till sjöss.

Allemansrätten gäller även i naturreservat men där kan den vara inskränkt/begränsad, gällande t ex eldning.

Iakttag de föreskrifter som

finns för området.

Vattenskoteråkning är inte heller något som ingår i allemansrätten.

Körning med vattenskoter är inomskärs generell förbjuden utom i de allmänna farlederna samt för körning kortaste vägen till och från farlederna.

Det kan även gälla begränsningar för vattenskidåkning.

Allemansrätten ger dig och din familj möjlighet att;

- fritt vandra och vistas i skog och mark

- bada i och färdas över annans vatten

- tälta en eller annan natt på tålig mark där du inte stör varken djur eller människor

- ankra och förtöja under kortare tid på behörigt avstånd från stuga eller bostadshus

- plocka blommor, bär, svamp som inte är fridlysta.

Om du är tveksam vid din utevistelse, fråga hus-, brygg- eller markägare.

En vänlig fråga avvisas sällan och du får kanske till och med vistas innanför en attraktiv zon där ditt besök annars skulle betraktats som störande.

Några råd när du vistas i skärgården;

För många människor är skärgården en trygg och rogivande miljö för rekreation. Det är därför synnerligen viktigt att alla som vistas där, tar hänsyn till dels naturen, dels även till varandra.

Några råd;

Håll rent!

Om det är skräpigt på den strand du har landat vid,

hjälpas då åt att rensa upp skräpet.

Ju fler vi blir som gör detta desto trivsammare blir det vid våra kuster.

Förstör inte de släta berg- hållar som naturen så fint skulpterat!

Kom ihåg, även den minsta eld gör märken i berghäl- len som det kan ta årtusen- den för naturen att radera bort.

Om du eldar, gör detta på de iordninggjorda eldstäder som finns vid de flesta natur- hamnar.

För övrigt, välj eldplats med omsorg och förstånd på oöm mark och tänk även efter hur vinden ligger.

Gör inte brasan större än nödvändigt! – "Vit man göra stor brasa, frysa ryggen. Röd man gör liten brasa, ha det varmt och skönt" (indianskt talesätt).

Visa hänsyn till det vilda! Kom ihåg att fågelungar lätt faller offer för trut och mäs i en splittrad kull.

Tag därför som vana att göra omvägar förbi fågel- kullar.

När du kommer till en hamn – kör sakta!

Vägsvalet som du river upp kan spolia trevligt dukade måltider i de båtar som redan finns förtöjda i hamnen.

Det kan även finnas sim- mande personer som är svåra att upptäcka i en hamn- bassäng.

Gästbryggornas antal ökar med åren, men om du har för avsikt att angöra en privat brygga hör det till god ton att man frågar om lov för detta.

Även sjöbodrar och bo- ningshus i ett fiskeläge är pittoreska kulturminnes- märken, som kan vara nog så intressanta att titta närmare på även från insidan.

Kom ihåg att detta är pri- vat egendom och uppträd därefter!

Om du är intresserad av det kulturhistoriska – fråga dig fram!

Ortsbefolkningen brukar

inte avvisa ett trevligt när- mande.

När du träffar på utlagda fiskeredskap, är det som regel bäst att passera på ut- sidan om dessa för att inte riskera att trassla in sig i linor och dylikt.

Håller någon från en båt på att lägga ut redskap – passera då en god bit framför densamma – inte bakom, där redskap ofta flyter en stund efter utläggningen.

Latrinhantering på sjön

Att inte använda båtarnas vattentoiletter vid vistelse inne i hamnarna är väl själv- klart, men några klara bestämmelser kring dessa frågor finns inte.

Sjöfartsverket kan bara hänvisa till rekommendatio-

ner som säger att man inte bör tömma sin latrin inom hamnområden, i vikar och nära stränder.

Även här är det alltså upp till var och ens eget omdöme att se till detta.

Vid vissa ställen kan det emellertid vara speciellt känsligt.

Det kan exempelvis gälla vikar med extremt smala inlopp som förekommer inte minst i Höga Kusten-områ- det.

Även i de segelbara älvarna känns det helt olämpligt att tömma latrinen från båten med tanke på förekommande naturbad utefter stränderna.

Det gäller framförallt Dalälven upp till Älvkarleby fiskecamp och Ängerman- älven upp till Sollefteå.

En rekommendation från Sjöfartsverket är att båtägare installerar septitankar som kan tömmas i land.

Gott om fågel i havsbandet

“Vitfåglar”...

...dvs trutarna och mäsarna hör till karaktärfåglarna i havsbandet.

Havet och hamnarna skulle kännas tämligen öde utan deras skrin och smågärdarna sommartid.

Gråtrut, havstrut, silltrut och fiskmås skiljer vi lätt på storlek och vingarnas färg; gråtruten med gråa vingar liknar en stor fiskmås, medan den svartvingade havstruten ser ut som en stor silltrut.

Skrattmäsen som har ett chokladbrunt huvud är mera landbunden.

Storskrake och tärna hör också till de vanligaste arterna utefter kusterna och i hamnarna.

Även storskarven är en art som syns och märks, särskilt vid häckningsplatserna där den bildar kolonier.

I flykt kan storskarven liknas vid en stor långhalsad kråka med sina tunga vingslag.

Till sällsyntheterna i Bottenhavet hör däremot tordmule och sillgrissla som

häckar på Gnäggen i Höga Kusten.

Fåglarna vid kusterna och skärgårdarna har mycket olika häckningstid.

Vissa arter inleder ruvningen tidigt i maj, t ex trutar, mäsar, småskrake, ejder och blir därmed tidigt klara med häckningen.

Andra arter som svärta, vigg, tobisgrissla, sillgrissla och tordmule häckar sent och blir på så vis extra störningskänsliga när de fortfarande ruvar eller har nykläckta ungar då båtsäsongen sätter in på allvar.

Särdragen i fågellivet vid kusten bestäms av topogra-

fin, tillgång på lämpliga häckplatser och inte minst tillgång på föda och skydd.

Från norra Uppland till Medelpad har kusten en mera flack karaktär medan den vid Ångermanland reser sig mer än trehundra meter över havet – Höga Kusten.

Trutar, mäsar och tärnor häckar på skoglösa kobbar och skär, ofta i kolonier.

Trut- och småskrakolonier syns och hörs på långt håll. När man kommer nära blir hela kolonin orolig och varnar kraftigt.

Speciellt tärnorna stört dyker mot alla inkräktare.

Sjöfåglar som ejder och vigg häckar gärna i trutkolonier i den paradoxala tillvaron där trutarna är både beskyddare och fiender.

De varnande trutarna ger ett bra skydd mot yttre inkräktare, men om sjöfågeln drivs från sina ägg eller ungar av människor är truten – särskilt gråtrut – inte sen att plundra bon på ägg eller röva ungar som skingrats.

Skrubban i Ångermanland

Fiske med många möjligheter

Abborre...

...och gädda förekommer i fjärdarna samt älvarnas mynningsområde på ungefär samma lokaler som i insjöar.

Mitt under sommaren kan de vandra längre ut i skärgårdens ytterområden och fångas på spinn och mete samt med nät, mjärde och ryssja.

Harr förekommer sparsamt vid kusten och fångas främst med fluga. Svår fångad med nät.

Havsöring förekommer längs hela kusten. vanligen uppehåller den sig i närheten av land under tiden från islossningen på våren (slutet av maj) samt från september (isläggningen).

Laken är spridd längs hela kusten och fångas främst med nät i samband med fiske efter andra fiskarter. Under våren, strax efter islossningen, uppträder den på grunt vatten i skärgården. Den förekommer i övrigt främst vid tvära strandbrinkar och djupa fjärdar. Kan även fångas i ryssjor och på långrev agnad med ström-

mings- eller mörtbitar.

Lax förekommer längs hela kusten och uppträder ungefär som havsöringen.

Observera att inom enskilt vatten får lax endast fiskas av personer som innehar fiske rätt.

Som enskilt vatten räknar man ett område från land ut till 300 meter, eller ut till det område där det stadigt är 3 meters djup (huvudregel).

Sik tillhör de mest spridda fiskarterna och är – tillsammans med havsöringen – den mest fångade fisken vid rekreativ fiske. Den uppträder på skiftande djup och platser under olika årstider.

Förekommer över alla bottenmaterial. Höst och vår fångas den i allmänhet vid

stranden ut till 20 meters djup. Under försommaren håller den helst till på strömmingens lekplatser vid havsstränderna och på grunden. Under juli-september uppträder den även på större djup ner till 50-60 meter.

Fångsterna vid de här nämnda tillfällena sker företrädesvis på nät. Vanlig maskstorlek är 14 varv per aln eller 70-80 mm:s maskor.

Fiske med fluga kan även ske under juli-aug vid havsstränder med palandsvind, när sjöbrisen dör ut på kvällarna.

Strömning och skarpsill förekommer i varierande koncentrationer vid olika årstider och djupförhållanden längs hela kusten och i skär-

gårdarna.

Den fångas främst med nät vid de yttre delarna av fastlandet och skären samt även över djupområdena.

Lämplig garnstorlek är cirka 32 varv per aln eller 35-38 mm:s maskor.

Strömmingsfiske med pimpel förekommer längs länskusten.

Torsk förekommer ytterst sparsamt och främst då på större djup utomskärs som bifångst vid sikfiske.

Ål förekommer under juni-september vid kusten.

Fångas främst på långrev med strömmingsbitar och lagd längs stränder över sten- och sandbotten.

Palandsvind och regn brukar ge hyggliga fångster.

Stor ål upp till 2 kg och däröver är inte ovanlig.

Sänd plastbrickor från fångade märkta fiskar till:

Sötvattenslaboratoriet
Strandholmsvägen 2
178 93 Drottningholm

Fiskebestämmelser

Allt fiske...

...med rörliga redskap – dockej laxfiske – är fritt vid kusten även inne på enskilt vatten, vilket då vanligen finns från stranden och 300 meter ut (huvudregel).

Till rörliga redskap räknas alla redskap förutom typiska tyngre yrkesfiskeredskap samt t ex laxfällor och laxnät.

Redskapslängden vid nätfiske är maximerad till 180 meter.

Undantagna i detta fall är

fiskare med licens eller som fiskar med stöd av enskild rätt.

Utländsk medborgare får fiska med handredskap (spö, pirk o dyl.) utan tillstånd och då på samma villkor som svenskar.

En allmän regel är att gränsen mellan sötvatten och kustområdet går tvärs över mynningen.

I de större vattendragen är administrativa gränser upp-

dragna.

Kustens fria fiske gäller inte uppströms dessa gränser utan fisket är där enskilt.

Fångstminimimättet:

Lax 60 cm, öring 40 cm, ål 60 cm, harr 30 cm, gös 40 cm och torsk 38 cm.

Vid fiske med handredskap gäller ovannämnda minimimätt enbart för gös, harr, lax och öring.

Utmärkning:

Bottensatta överseglings-

bara nät ska vara utmärkta med en sk fiskekula i ena änden om redskapets längd understiger 300 meter.

Kulan/kulorna ska vara märkta med fiskarens namn och adress alt. telefonnummer samt med ett stort "F" om fisket sker av en icke fiskerättsägare.

Skjer fisket inom ett område där fiskaren har egen fiskerätt ska kulan/kulorna vara märkta med ER.

Egen fisk är godaste fisken

Den första...

...och kanske viktigaste förut-sättningen för att man ska nå ett bra resultat när man an-rättar fisk, är att den behand-las på rätt sätt direkt efter fångsten.

Några tips!

Avliva fisken, låt den inte ligga och självdö.

Tappa av blodet genom att öppna den vid gälarna med

kniv eller med tummen.

Lägg fisken t ex i en hink med vatten så att blodet lättare rinner av fisken.

Rensa fisken så fort som möjligt – helst redan när du fått upp den.

Fisk är ömtålig vara som ska förvaras väl kyld. Låt där-för aldrig fisken ligga i sol-sken och värme.

Har du provat att anrätta fisk i foliepaket?

Prova det; Snabbt enkelt och gott!

Börja med att rensa fisken och filea den eventuellt.

Lägg 1-2 filéer i folie (por-tionsförpackning).

Skiva potatis och tomater över. Salta och krydda.

Vik ihop paketet noga och

lägg det på en glödbädd i 20-25 minuter.

Vik upp paketet och smaka på go'biten!

En delikatess får du genom att lägga upplåkt fisk (sik, öring, gädda, abborre o dyl.) på ett galler över en skön glödbädd.

Från Agö till Örnsköldsvik...

Agö Ormsand 47	Eggegrund 17	Hornslandet 59	Kräköhamn 50
Agö Storhamn 48	Enskär 35	Hornö brygga 100	Kräkösundet 49
Ala 32	Enskärsorn 34	Hudiksvall 57	Kuggören 59
Allemansrätten 138	Eskön 19	Huseliiharen 15	Kusö kalv 27
Alnön 76	Fagerviken 10	Husum 131	Kusön 26
Axmarby 25	Fanbyviken 131	Hälön-Gällsgrund 21	Käringön-Stavsön 55
Axmarbruk 26	Fiskebestämmelser 142	Härte 63	Köpmanholmen 122
Bakspån 50	Fjärdbottnen 101	Häggvik 105	Lill-Lubban 68
Balesudden 123	Fliskärsvarvet 13	Härnösand 88-89	Lilljungfrun 36
Barsta hamn 107	Fläskvik 51	Högbonden 108	Limön 16
Barsviken 87	Furuvik 12	Hölick 58	Ljusne & Ala 32
Bergafjärden 72	Fågel i havsbandet 140	Hörsång 103	Ljusnefors 33
Berghamn 103	Fågelhar.-Sundsmarnäset ..25	Iggön 21	Lotshällan 45
Bergö-Risöfjärden 129	Fågelsundet 8	Indalsälven deltat 82	Lungö fyr 93
Billudden 11	Fällsvik 106	Jungfruskär 101	Lungö Källan 93
Björns fyr 7	Gaviksfjärden 104	Junibosand 72	Lustholmen 91
Boda(rne)grottorna 54	Gnarps masugn 66	Juniskär 73	Långharen 31
Borka brygga 46	Gnarpskatan 64	Jättholmarna 63	Långharsholmen 80
Branthäll 36	Gnäggen 113	Kallrigafjärden 5	Långholmen 130
Bredviken 112	Gran 66	Kalvhararna 29	Långvind 44
Brämön 70	Granskär 16	Kapplasse 9	Lörudden 71
Bäckfjärden 126	Granön 83	Kattskär 84	Lövgrund 18
Bönan 17	Gressla 45	Klacksörarna 42	Lövvik 102
Bönhamn 109	Grisslan 124	Klampenborg 74	Malnviken 132
Bönskär 94	Gårdskär 10	Klockstrand 99	Mellanfjärden 62
Docksta 117	Gåsholma 24	Kramfors Frånö 97	Mjällomlandet 115
Drakön 49	Gävle 14	Kramfors Öd 98	Mjällom 111
Edsätterfjärden 110			Mjältön 120

Munkholmen	53	Skämningsön	23	Sörakersviken	85	Vitgrund-Norrskär	18
Måviken	112	Skeppsmalen	128	Tranviken	77	Vitskär	60
Mädansviken	105	Skrubban	124	Trollarviken	113	Vitöarna	64
Mörtsal	96	Skuleskogen	136	Trollharen	29	Vivstavarv	81
Natura 2000	135	Skyddad natur	134	Trysunda	125	Välön	95
Norra Ljusgrund	55	Skärså	43	Trödje-Hilleviksskärgården	20	Vägnövikens	90
Norrfällsviken	114	Slada hamn	7	Tunaolmen - Berghamn	54	Världsarvet Höga Kusten	136
Norrjärden	67	Smitingen-Härnöklubb	92	Tunaolmen - Klubbviken	54	Västby	97
Norrsundet	22	Snäckmor	52	Tupparna	29	Åvikebukten	86
Näskefjärden	121	Snättsundet	96	Tärnön	47	Åstön	85
Ortviken	76	Sollefteå	98	Ullånger	116	Ålandsfjärden	90
Prästgrundet	42	Solumshamn	87	Ulträfjärden	130	Ålvskär	11
Prästhushamn	94	Spikarna	78	Ulviken-Omnefjärden	111	Ångskär	6
Ravelgrund	51	Stenö	35	Ulvön	118-119	Öregrund	4
Rotsidan	107	Stenöorn	35	Vallvik	31	Örnsköldsvik	127
Räfsön	110	Stocka	61	Vindhem	77		
Rö	95	Storholmen	79				
Rödön	79	Storjungfrun	30				
Rönnskär	38	Stornäset	80				
Saltpannan	44	Storsand	115				
Saltvik	56	Storön	102				
Salusand	133	Strömsbruk	60				
Sandarne	37	Stugsund	38				
Sandviken	120	Stålnäset	41				
Sandslån	99	Sundsvall	75				
Segelvik	40	Svartsundet	41				
Sikhjälma	9	Synskär	23				
Själnöhamn	132	Söderhamn	39				
Skagshamn	129	Sörfjärden	65				
Skatan	69	Sörleviken	106				
Skaten-Rängsen	5	Söråker	82				
Skeppshamn	86						

Axmar 0297-320 02
Docksta 0613-401 71
Forsmark 0173-500 15
Gävle 026-14 74 30
Hudiksvall 0650-191 00
Härnösand 0611-881 40
Högakustenbron 0613-504 80
Kramfors 0612-801 20
Lövstabruk 0294-310 70
MittSverigeTurism 0611-55 77 50

Mellanfjärden (bilden) 0652-161 75
Skutskär 026-831 64
Sollefteå 0620-68 29 00
Sundsvall 060-61 04 50
Söderhamn 0270-753 53
Sörberge 060-57 85 60
Timrå 060-16 31 50
Älvkarleby 026-727 00
Öregrund 0173-305 55
Örnsköldsvik 0660-881 00

Mellanfjärden på Jungfrukusten

Produktion:

Upplandsstiftelsen samt Länsstyrelserna i Gävleborg och Västernorrland.

Projektledare:

Arne Eriksson, 0611-34 90 44.

Text, foto och original:

Örjan Leek, Profilbild reklambyrå, 0611-129 20.

Texter om natur samt foto och illustrationer:

Lennart Vessberg, Naturinformation Härnösand, 0611-702 46.

Övriga fotografer:

Sven Andersson, Vilbur Andersson, Bergslagsbild, Lasse Halvarsson, Kjell-Arne Hollmo, Tord Kvartsén, Per-Erik Snögren, Sören Stenman, Mikael Wessely, Björn Sidén samt Länsstyrelserna i Gävleborg och Västernorrland.

Tryck:

8 000 ex vid Color Print i mars 2007.

Observera att Svenska Kryssarklubbens blå bojar är avsedda för medlemmar i just Svenska Kryssarklubben. Se även www.sxk.se

Sjökortsbilderna är ej avsedda för navigering. Sjöfartsverkets tillstånd nr 06-01698.

 148 sidor

 200 platser med
sjökortsutsnitt

 360 färgbilder
& illustrationer

Boken om Bottenhavs-
kusten beskriver kust-
sträckan mellan Oregrund
i Uppland och nordligaste
delarna av Ångermanland.

Du får tips om många
sköna, fina och intressanta
platser. Var kan vi lägga
till? Var kan man bada,
basta och äta? Finns det
toalett? Var kan man
lämna sina sopor?

Du får också lära om
kuststräckans fågelliv,
geologi och botanik, om
fiske, fyrar och kapell...

 **UPPLANDS
STIFTELSEN**
NATURVÅRD & FRILUFTSLIV

Länsstyrelsen
Gävleborg

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTERNORRLAND

ISBN 978-91-974680-2-2

9 789197 468022